

Bibliography:

1. Mikula N.A. Cross-border cooperation and border management Ukraine / N.A. Mikula // *Ekonomika promislovosti*. – 2002. – № 3. – P. 44-51. (Ukr.)
2. Makogon Y.V. The shape and direction of inter-regional cross-border cooperation : monograph / Y.V. Makogon, V.I. Lyashenko. – Donetsk : ООО «Yugo-Vostok, Ltd», 2003. – 512 p. (Rus.)
3. Porter M. International competition / M. Porter. – M. : International Relations, 1993. – 896 p. (Rus.)
4. Studennikov I. Cross-border cooperation and its role in regional development / I. Studennikov // *Regional policy in Europe: Lessons for Ukraine*. – Kiev : Logos, 2000. – 171 p. (Ukr.)

Рецензент: Ю.І. Чентуков

д-р екон. наук, проф., Маріупольський державний університет

Стаття надійшла 16.05.2014

УДК 351.863(045)

© Кислова Л.А.*

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ МОДЕЛІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ КРАЇНИ

У статті розглянуто сутність поняття «модель», «країнова модель» та «модель економічної безпеки». Виділено критерії та підходи до забезпечення економічної безпеки. Вказані етапи та елементи (політика національної безпеки; політика економічної безпеки держави; зовнішнє середовище) формування моделі економічної безпеки країни. Запропоновано сфери функціонування показників економічної безпеки держави (можливості розвитку, потреби розвитку, інфраструктурні показники, балансові показники) та показники рівня економічної безпеки (абсолютні: синтетичні і аналітичні; відносні: загальні і порогові). Зазначено модель економічної безпеки, яка повинна враховувати не тільки національні особливості умов розвитку конкретної країни, але й бути здібною до інтеграції з аналогічними моделями інших країн. Розглянуто існуючі моделі економічної безпеки на прикладі різних країн (американська, японська, німецька, європейсько-кейнсіанська модель (характерна для Англії, Франції, Італії, Австрії), шведська моделі та модель економічної безпеки новостворених держав чи таких, які здійснюють докорінну зміну системи господарювання (Росія, Китай)). На основі зарубіжної практики, виявлено можливості застосування світового досвіду державного регулювання в забезпеченні економічної безпеки України.

Ключові слова: модель, економічна безпека, національна безпека, модель економічної безпеки, державне регулювання.

Кислова Л.А. Особенности формирования модели экономической безопасности страны. В статье рассмотрена сущность понятия «модель»,

* к-т екон. наук, доцент, Маріупольський державний університет, м. Маріуполь

«модель страны» и «модель экономической безопасности». Выделены критерии и подходы к обеспечению экономической безопасности. Указаны этапы и элементы (политика национальной безопасности; политика экономической безопасности государства; внешняя среда) формирования модели экономической безопасности страны. Предложены сферы функционирования показателей экономической безопасности государства (возможности развития, потребности развития, инфраструктурные показатели, балансовые показатели) и показатели уровня экономической безопасности (абсолютные: синтетические и аналитические; относительные: общие и пороговые). Отмечена модель экономической безопасности, которая должна учитывать не только национальные особенности условий развития конкретной страны, но и быть способна к интеграции с аналогичными моделями других стран. Рассмотрены существующие модели экономической безопасности на примере разных стран (американская, японская, немецкая, европейско-кейнсианская модель (характерна для Англии, Франции, Италии, Австрии), шведская модель и модель экономической безопасности новообразованных государств или таких, которые осуществляют коренное изменение системы хозяйствования (Россия, Китай)). На основе зарубежной практики, выявлены возможности применения мирового опыта государственного регулирования в обеспечении экономической безопасности Украины.

Ключевые слова: модель, экономическая безопасность, национальная безопасность, модель экономической безопасности, государственное регулирование.

L.A. Kyslova. Peculiarities of formation of models of economic security of the country. The article discusses the essence of the concept of «model», «model of country» and a «model of economic security». The selected criteria and approaches to economic security. Stages and elements (national security policy, policy of economic security; environment) forming a model of economic security were prescribed. A sphere of operation parameters of economic security (development opportunities, development needs, infrastructure indicators, balance sheet ratios) and indicators of economic security (absolute: synthetic and analytical, relative: general and thresholds). The model deals with economic security, which must take into account not only national characteristics of the conditions of a particular country, but also be capable of integration with similar models in other countries. The existing model of economic security based on different countries (US, Japanese, German, Euro-Keynesian model (typical of England, France, Italy, Austria), the Swedish model and the economic security of newly created states or those that perform fundamental change of the system management (Russia, China)). Based on foreign practice, the possibilities were revealed of state regulation of international experience in providing economic security of Ukraine.

Keywords: model, economic security, national security, economic security model, government regulation.

Постановка проблеми. Економічна безпека є багатобічним поняттям, яке впливає на різні елементи національної безпеки, такі як енергетична безпека, екологічна безпека, продовольча безпека, тощо. Питання економічної безпеки при комплексному підході до вирішення проблем національної безпеки набувають першочергового значення для забезпечення національної конкурентоспроможності, захисту інформації,

ефективної соціальної політики, захисту від екологічних катастроф. Виходячи із взаємозв'язку цих напрямків, слід підкреслити, що економічна безпека є запорукою їх підтримки. Так само як економічне життя та економічні відносини визначають всі інші типи суспільних відносин і суспільний прогрес в цілому, так і економічна безпека відіграє базисну, вирішальну роль в системі національної безпеки, будучи органічним її елементом. Тому стає зрозумілим, що для досягнення стійкого розвитку країни кожна держава має розробити власну модель економічної безпеки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання забезпечення економічної безпеки країни стало досить популярним, тому в спеціальній літературі широко представлені погляди науковців на цю проблематику, зокрема в працях О. Амоші, О. Барановського, І. Бінька, З. Варналія, О. Власюка, В. Геєця, Б. Губського, Я. Жаліла, В. Мунтіяна, О. Новікової, Г. Пастернака-Таранушенка, С. Пірожкова, М. Чумаченка, В. Шлемка та ін.

Однак, попри значну увагу до проблем економічної безпеки, малодослідженими залишаються питання її забезпечення в різних країнах. Вивчення цього явища саме в такій площині дасть змогу виробити не тільки ефективну державну політику у сфері забезпечення економічної безпеки, але і сформуванню моделі економічної безпеки.

Ціль статті. Метою написання статті є викладення результатів дослідження з питань аналізу світового досвіду формування моделі забезпечення економічної безпеки країни та вивчення можливостей його застосування в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. В сучасній економічній літературі типологізація країн світу завжди розглядають виходячи з поняття «модель економіки», яке почало застосовуватися в системі суспільно-економічних наук в останній чверті ХХ ст., проте навіть і зараз не має загальноприйнятого тлумачення. В останні роки практично всі тлумачення дефініції «модель» зводяться в основному до двох пояснень. Перше з них трактує модель як зразок, що слугує еталоном для відтворення в економічному житті, друге – визначає модель економіки як розгляд будь-якого явища чи процесу в суспільстві у схематичному описі.

Поняття «країнової моделі» використовують лише у тому випадку, коли соціально-економічний і політичний розвиток національної держави демонструє упродовж тривалого періоду стабільність ключових параметрів, що закладені в її основу. Не менш важливим елементом є специфіка моделі, тобто перелік суттєвих структурних елементів, які відрізняють її від вже існуючих. Серед найбільш відомих визначень дефініції «країнова модель» зупинимось на тлумаченні В.П. Колесова [1] та М.Н. Осьмової [2], які стверджують, що країнова (регіональна, субрегіональна) модель економічного розвитку – це сукупність елементів, що формують цілісність національного господарства та механізм, який забезпечує тісний зв'язок та взаємодію цих елементів. За своїм характером вони є природними, технологічними, економічними, соціальними, соціокультурними, історичними [3].

Критерії, за якими оцінюють зміст моделі, є достатньо відомими: співвідношення форм влади; рівень розвитку суспільства та форми організації ринкового середовища у цілому та окремих його сфер; межі та методи державного впливу на економіку; мета та засоби економічної політики, що реалізується; джерела та масштаби фінансування економіки, рівень її інноваційності; ступінь відкритості економіки; динаміка, структура та управління зовнішньоекономічними зв'язками тощо [4, с. 8].

Економічні та політичні події кінця 2013 року початку 2014 року показали, що в Україні почала змінюватися парадигма розвитку соціально-економічної системи, що вимагає впровадження якісно нових підходів до формування національної моделі економічної безпеки. В її основу, на наш погляд, потрібно покласти такі вихідні засади. По-перше: Україна мусить забезпечити державу від існуючих зовнішньо- та внутрішньо

економічних (політичних) загроз і захищати свою незалежність. По-друге: Україна – це європейська держава, і тому вона повинна зайняти належне їй місце в євроатлантичній спільноті й відповідних міжнародних системах та організаціях.

Модель економічної безпеки – це система заходів державного регулювання, спрямованих на досягнення стабільного економічного розвитку країни, підвищення життєвих умов населення, недопущення залежності від інших суб'єктів міжнародної економічної діяльності [4]. Метою створення моделі економічної безпеки повинна бути така організація господарського життя країни, за якої буде досягнуто стану економічної рівноваги, а зовнішні та внутрішні економічні загрози будуть мінімізовані. Це потребує врахування усіх секторів економіки країни.

Можна сказати, що при формуванні моделі забезпечення економічної безпеки необхідно враховувати такі три елементи: політику національної безпеки; політику економічної безпеки держави; зовнішнє середовище, яке впливає на два попередні елементи.

Оскільки модель економічної безпеки країни складається з декількох елементів, то підвищити її ефективність можна шляхом підвищення ефективності її елементів, а загальна ефективність моделі буде визначатись ефективністю її самого ненадійного елемента.

Комплексний аналіз економічної безпеки вимагає визначення і інших показників (індикаторів), які дозволяють ідентифікувати залежність функціонування конкретної сфери суспільного життя від окремих факторів, які впливають на ефективність економіки. Тобто, кожен показник відіграє свою роль у ідентифікації економічної безпеки певної сфери функціонування держави [5, с. 13, 15].

Треба мати на увазі можливості та бар'єри розвитку економіки. Якщо розглядати економічну безпеку держави, як баланс потреб та можливостей їх задоволення, можна запропонувати наступні чотири сфери функціонування показників:

- можливості розвитку – показують граничні результати економічної діяльності, які можуть бути досягнуто за наявного рівня розвитку економіки;
- потреби розвитку – показують мінімальні результати економічного розвитку, які повинні бути досягнуті для задоволення існуючих потреб суспільства;
- інфраструктурні показники, які характеризують діяльність помічних галузей;
- балансові показники, які дають інформацію про результати економічної діяльності, скоректовану на затрати для їх досягнення.

Показники рівня економічної безпеки також можуть бути абсолютні та відносні. Абсолютні показники, як правило, визначають кількість, вартість, або час та поділяються на наступні категорії:

- синтетичні – сприяють наближенню загального виміру показників; окреслюють цілісно загальну сферу дії кожного окремого показника;

- аналітичні – показують кількісні розміри дії окремих факторів впливу на економічну безпеку; окреслюють базовий рівень чинників, які впливають на економічну безпеку.

Також треба виділити два типи відносних показників економічної безпеки:

- загальні – показники, які охоплюють основу економічних процесів і описують її засобом своєї характеристики, тобто, величина, структура, спосіб використання, найважливіші економічні процеси. До найбільш загальних параметрів економічної безпеки держави відносяться збитки – кількісний розмір економічних втрат у разі реалізації загроз, ризик – гіпотетичний (нормативний або максимальний) збиток, скоректований на ймовірність його реалізації, рівень економічної безпеки держави відображає співвідношення сукупності всіх загроз та потенціалу захисту від них [6, с. 10].

- порогові – показники, які є складовими елементами загальних показників, але які показують граничне значення показника, перевищення рівня яких в даній сфері економічних відносин загрожує національній безпеці [7, с. 151, 152].

Досягнення національної безпеки вимагає налагодження співпраці між національними урядами для зміцнення їх повноважень щодо прийняття рішень. Глобалізація значною мірою обмежує здатність держави монополізувати законодавчу функцію, тому що більшість країн світу існують в економічному просторі спільному для декількох країн. Це передбачає певну уніфікацію законодавства цих країн. Тобто, можна сказати, що кожна країна цього спільного економічного простору свідомо відмовляється від частини свого суверенітету задля вільного економічного співробітництва.

З іншої сторони, зближення країн в світі сприяє вирішенню проблем безпеки. Адже, взаємозалежність держав призвела до того, що для забезпечення своєї економічної безпеки доводиться думати і про безпеку інших держав. Забезпечення загальної безпеки, створення умов, які виключають порушення загального миру або виникнення загрози безпеки народів у будь-якій формі стало частиною національного інтересу більшості країн-членів світової спільноти [7, с. 152].

В якості прикладу розглянемо практику спільного вирішення проблем економічної безпеки країнами Європейського Союзу. Європейський Союз здатний забезпечити економічну безпеку західноєвропейців, завдяки своєму «соціальному стрижню» [8, с.40-45] і продуманій стратегії у сфері соціально-економічної політики, зумів досягнути внутрішньої стабільності й поглиблення інтеграції, у тому числі й соціальної та економічної. Його поступальне розширення не спрямоване проти яких-небудь держав, а є розумним способом досягнення безпеки на базі співробітництва. Його пов'язують різні договори й угоди з багатьма державами.

Досить показовим є зафіксований Європейською Радою в Зеленій книзі намір створити «динамічний і ефективний Європейський ринок безпеки» з опорою на прогресивні ділові кола й компанії «із сильною соціальною й екологічною базою», що усвідомлюють свою соціальну відповідальність. Підтримка таких зон веде до формування спільності норм життя, сприяє зміцненню взаємної довіри й дає змогу розглядати ЄС як прототип співтовариства безпеки [9].

Створені після Другої світової війни міжнародні організації, такі як ООН, Рада Європи, НАТО, ОБД, сприймалися населенням країн, що у них входили, певними гарантантами безпеки. Час привів до створення ОБСЄ, ряду регіональних об'єднань типу Чорноморського економічного співробітництва (ЧЕС) і Ради країн Балтійського моря, досить далеких від військових і оборонних функцій. Очевидно, що конфлікти на Балканах, у Чечні й інших точках корінням ідуть у невирішені соціальні проблеми, з якими довелося стикнутися населенню. Саме найбільш обмежені соціальні групи служать поштовхом для екстремізму, етнічних і релігійних конфліктів, тероризму.

На Європейському континенті основами для формування однорідного соціального простору, здатного стати гарантом стабільності, ключову роль у підтримці миру й стабільності може відіграти ОБСЄ «як єдина загальноєвропейська організація безпеки». Цей процес розвивається відповідно до розробленої ОБСЄ Моделі загальної й всеосяжної безпеки для Європи ХХІ ст., яка також опирається на концепцію безпеки через співробітництво.

Таким чином, усі вагомні міжнародні організації, починаючи з ООН, яка згідно зі своїм статутом (ст. 41 і 42) націлена на дії, спрямовані на підтримку міжнародного миру й безпеки, уже оцінили перспективи забезпечення безпеки на базі співробітництва. Збільшується вплив на зовнішню політику масових неурядових організацій і інших структур громадянського суспільства. Поняття безпеки, що розширилося під впливом глобальних процесів, припускає досягнення балансу між її різними аспектами, у тому числі економічними й соціальними.

Отже, модель економічної безпеки повинна враховувати не тільки національні особливості умов розвитку конкретної країни, але й бути здібною до інтеграції з анало-

гічними моделями інших країн.

Економічна наука виробила низку концептуальних національних моделей економічної безпеки. Розглянемо існуючі моделі економічної безпеки на прикладі різних країн.

Аналізуючи концепцію економічної безпеки США слід відзначити такі її основні напрямки, як підвищення конкурентоспроможності американських товарів на внутрішньому та зовнішніх ринках, зменшення залежності країни від іноземних кредитів, зміцнення її можливостей щодо виконання міжнародних зобов'язань у торговельно-економічній та інших сферах. Важливе значення в цій концепції в останні роки надається забезпеченню національних економічних інтересів США у конкурентній боротьбі з суперниками на світових ринках, а також захисту інтересів держави у високотехнічних сферах [10, с. 130].

Тобто, можна зазначити, що стратегія забезпечення економічної безпеки Сполучених Штатів ґрунтується на досягненні сприятливого економічного становища в цілому у світі.

Японський підхід до зміцнення комплексної економічної безпеки охоплює внутрішні та зовнішні аспекти. Серед пріоритетів зовнішньоекономічної безпеки японські теоретики та політики виділяють: забезпечення сприятливих умов для стійкого імпорту сировини за низькими цінами, зміцнення економічних позицій країни у світовому господарстві, зміцнення національної валюти, стратегічно орієнтовану інвестиційну політику тощо [11, с. 144].

Розглядаючи німецьку модель, слід зазначити, що вона передбачає здійснення дій, спрямованих на усунення перешкод повноцінної ринкової конкуренції, стимулювання малого бізнесу та зайнятості і за рахунок високого рівня конкурентоспроможності критичної маси суб'єктів господарської діяльності формування високого рівня економічної безпеки регіонів та держави; водночас соціальний складник економічної безпеки гарантується державою [12].

В свою чергу європейсько-кейнсіанська модель (характерна для Англії, Франції, Італії, Австрії) передбачає забезпечення належного рівня економічної безпеки за рахунок значного посилення ролі державного сектора в економіці, через який забезпечується раціональний розподіл господарських ресурсів з одночасним контролем непередбачуваного впливу приватних економічних інтересів.

Шведська модель базується на пріоритеті забезпечення соціального складника економічної безпеки за рахунок соціальних виплат, регулювання відносин зайнятості, політики доходів населення та рівня життя.

Моделі економічної безпеки новостворених держав чи таких, які здійснюють докорінну зміну системи господарювання, формуються на поєднанні заходів забезпечення економічної стабільності, керованості та «дозованого» економічного ризику у сферах господарювання (Росія, Китай), вони характеризуються існуючою та перспективною високою рентабельністю. Усвідомлення базових конфігурацій, мети, завдань та очікуваних результатів за такої економічної моделі має бути визнаним органами державного управління всіх рівнів. Причому метою державної політики за такої моделі визначимо раціональне використання обмежених господарських ресурсів, створення умов для розвитку інноваційних проєктів, реалізації виробничого потенціалу з максимальною результативністю у мінімальні терміни [13, с. 45].

У період панування кланово-корпоративних груп в Україні сформувалася модель економічної безпеки, що мала залежний, деформований антинаціональний характер. І це зрозуміло, адже ці групи не були спроможними не тільки до зовнішнього, глобалізаційного розвитку, а й до внутрішнього самодостатнього функціонування. Пануючою силою кланово-корпоративних груп України виступала Росія, її транснаціональні фінансові групи. Саме вони справляли вирішальний вплив на українську модель економі-

чної безпеки, перетворюючи її на додаток російської системи економічної безпеки. Як наслідок, відбулася втрата Україною контролю над багатьма елементами національної економіки як на горизонтальному, так і на вертикальному рівнях [14].

Отже, проаналізувавши сучасні особливості впровадження моделі економічної безпеки у розвинутих країнах світу, можна екстраполювати цей досвід на українські економічні реалії і зробити такі узагальнення:

1. В країні повинен переважати малий і середній бізнес, повинна бути захищена і примножуватися приватна власність (зокрема та, що заснована на особистій та родинній праці), відсутні будь-які бар'єри для поширення бізнесу й торгівлі, держава не втручається у розвиток підприємницького середовища, а лише всіляко стимулює вкладання внутрішніх та зовнішніх інвестицій.

2. Спрощена, зрозуміла та прозора система податків сприяє розвитку малого та середнього бізнесу.

3. Соціальна та фінансово-економічна стабільність, відсутність корупції, високий рівень економічної свободи, макроекономічного управління та конкурентоспроможності, що повинно стати орієнтиром при трансформації економічної моделі України, яка прагне інтегруватися до європейської спільноти.

4. Високий рівень місцевого самоврядування та економічної свободи регіонів, що дозволить максимально реалізувати свій економічний потенціал, відповідає також інтересам Україні й може бути поставлено за мету при проведенні адміністративно-територіальної реформи.

Висновки

Таким чином, можна зробити висновок, що основою забезпечення національної безпеки в кожній країні є модель національної економічної безпеки. Оскільки економічна безпека є багатоплановим поняттям, така модель повинна враховувати всі елементи господарської системи країни. Також модель не повинна бути замкненою. Оскільки одиночне регулювання багатьох економічних проблем не дає вагомих результатів, повинні бути розроблені механізми інтеграції національної моделі до міжнародного законодавства. В умовах формування ринкової економіки модель зміцнення економічної безпеки варто удосконалювати на засадах забезпечення нарощування потенціалу економічної безпеки, обґрунтування пріоритетів економічного розвитку в умовах обмеженості ресурсів.

Список використаних джерел:

1. Мировая экономика : Экономика зарубежных стран / Под ред. В.П. Колесова. – М. : Флинта, 2000. – С. 10-67.
2. Глобализация мирового хозяйства / Под ред. М.Н. Осьмовой, А.В. Бойченко. – М. : Инфра-М, 2006. – 376 с.
3. Чужиков В.І. Економіка зарубіжних країн : навч. посібник / В.І. Чужиков. – К. : КНЕУ, 2005. – 308 с.
4. Кравченко С. Основні напрямки забезпечення економічної безпеки України / С. Кравченко, С. Теленик // Економіка. Фінанси. Право. – 2002. – №12. – С. 6-10.
5. Предборський В.А. Пріоритетність завдань підвищення ефективності державного управління у системі національної безпеки / В.А. Предборський // Формування ринкових відносин в Україні. – 2005. – №5. – С. 12-17.
6. Столбовський А.О. Нові інформаційні технології та економічна безпека України / А.О. Столбовський // Актуальні проблеми економіки. – №8. – 2004. – С. 99-104
7. Дацків Р.М. Економічна безпека у глобальному вимірі / Р.М. Дацків // Актуальні проблеми економіки. – 2004. – №4. – С.143-153.

8. Дрыночкин А.В. Восточная Европа как элемент системы глобальных рынков / А.В. Дрыночкин. – М. : ЗАО «Олита», 2004. – 240 с.
9. Глобалізація і безпека розвитку : монографія / О.Г. Білорус [та ін.]; Керівник авт. колективу і наук. ред. О.Г. Білорус. – К. : КНЕУ, 2001. – 733 с.
10. Дацків Р.М. Вплив глобалізації на зовнішньоекономічну безпеку України / Р.М. Дацків // Актуальні проблеми економіки. – 2003. – №12. – С. 129-137.
11. Федулова Л.І. Інноваційна економіка: підручник. – К. : Либідь, 2006. – 480 с.
12. Світова економіка : підручник / А.С. Філіпенко [та ін.]. – К. : Либідь, 2007. – 640 с.
13. Васильців Т.Г. Економічна безпека підприємництва України: стратегія та механізми зміцнення : монографія / Т.Г. Васильців. – Львів : Арал, 2008. – 384 с.
14. Соскін І.О. Трансформація інтегративної економічної моделі України в контексті швейцарського досвіду / І.О. Соскін // Збірник наукових праць «Формування ринкових відносин в Україні». – 2011. – №6 (121). – С. 182-189.

Bibliography:

1. The World Economy : The economy of foreign countries / Ed. by V.P. Kolesov. – М. : Flynta, 2000. – P. 10-67. (Rus.)
2. The globalization of the world economy / Ed. by M.N. Osmovoy, A.V. Boychenko. – М. : Infra-M, 2006. – 376 p. (Rus.)
3. Chuzhykov V.I. Economy of foreign countries : study guide / V.I. Chuzhykov. – К. : KNEU, 2005. – 308 p. (Ukr.)
4. Kravchenko S. Main directions to ensure the economic security of Ukraine / S. Kravchenko, S. Telenik // Economics. Finance. Right. – 2002. – №12. – P. 6-10. (Ukr.)
5. Predborsky V.A. Prioritize tasks to strengthen governance in the national security system / V.A. Predborsky // The formation of market relations in Ukraine. – 2005. – №5. – P. 12-17. (Ukr.)
6. Stolbovsky A.O. New information technologies and economic security of Ukraine / A.O. Stolbovsky // Actual problems of economy. – №8. – 2004. – P. 99-104 (Ukr.)
7. Dackiv R.M. Economic security in a global context / R.M. Dackiv // Actual problems of economy. – 2004. – №4. – P. 143-153. (Ukr.)
8. Drynochkin A.V. Eastern Europe as an element of the global market / A.V. Drynochkin. – М. : ЗАО «Olyta», 2004. – 240 p. (Rus.)
9. Globalization and development security : monograph / O.G. Bilous [etc.]; Director auth. Collective and Sciences. ed. OH Bilous. – Kyiv : KNEU, 2001. – 733 p. (Ukr.)
10. Dackiv R.M. The impact of globalization on foreign security of Ukraine / R.M. Dackiv // Actual problems of economy. – 2003. – №12. – P. 129-137. (Ukr.)
11. Fedulova L.I. Innovative economy : a textbook / L.I. Fedulova. – Kyiv : Lybed, 2006. – 480 p. (Ukr.)
12. The World Economy : textbook / A.S. Filippenko [et al.]. – К. : Lybed, 2007. – 640 p. (Ukr.)
13. Vasylytsiv T.G. The economic security of Ukraine Entrepreneurship: Strategies and mechanisms for strengthening : monograph / T.G. Vasylytsiv. – Lviv : Aral, 2008. – 384 p. (Ukr.)
14. Soskin I.O. Transformation of integrative economic model of Ukraine in the context of the Swiss experience / I.O. Soskin // Collection of scientific papers «Building a market economy in Ukraine». – 2011. – №6 (121). – P. 182-189. (Ukr.)

Рецензент: Ю.І. Чентуков

д-р екон. наук, проф., Маріупольський державний університет

Стаття надійшла 16.05.2014